

Decyzje etyczne – podejście eksperymentalne

Michał Krawczyk
Wydział Nauk Ekonomicznych UW

The trolley problem

- Jeśli nic nie zrobisz, zginą cztery osoby
- Jeśli przestawisz zwrotnicę, zginie jedna, na drugim torze
- Co robisz?

The trolley problem

- **Podójście utylitarystyczne (liczą się skutki, vide Bentham) vs. deontologiczne (liczbą się czyny, vide Kant)**
- **W klasycznej wersji większość osób przestawia zwrotnicę**
- **(ale odsetek zależy od szczegółów, w tym kim są osoby na torach)**

The trolley problem: wersja z mostem

- **Jedynym sposobem zatrzymania wagonika i uratowania tych na torach jest zepchnięcie innej osoby z mostu**
- **Większość tego nie robi**
 - **Bo kto jest na torach, ten powinien być świadom ryzyka?**
 - **Bo psychologicznie łatwiej jest krzywdzić z oddali? (drony, piractwo komputerowe...)**
 - **Bo człowiek powinien być celem, nigdy narzędziem? W wersji pierwotnej śmierć jednej osoby jest tylko nieuniknionym skutkiem ubocznym (ale Efekt Knobe'a)**

Przypisywanie intencji: Efekt Knobe'a

“We are thinking of starting a new programme. It will help us increase profits, but it will also harm the environment.”

CEO: “I don't care about harming the environment, I just want to make as much profit as possible.”

The programme is carried out, profits are made and the environment is harmed.

Did the CEO intentionally harm the environment?

Przypisywanie intencji: Efekt Knobe'a

“We are thinking of starting a new programme. It will help us increase profits, but it will also help the environment.”

CEO: “I don't care about helping the environment, I just want to make as much profit as possible.”

The programme is carried out, profits are made and the environment is helped.

Did the CEO intentionally help the environment?

Efekt Knobe'a

- Respondenci na ogół przypisują prezesowi złe intencje gdy środowisko naturalne ucierpiało, ale nie przypisują dobrych gdy skorzystało

Decyzje o życiu: tym razem na serio

- Falk and Szech (*Science*, 2013)
- Od Twoich wyborów będzie zależeć czy konkretna, zdrowa, młoda mysz zostanie zagazowana czy będzie żyć w dobrych warunkach (średnio jeszcze dwa lata)
- (Faktycznie realne konsekwencje. Z tym, że badanym powiedziano dopiero PO eksperymencie, że wszystkie te myszy były pierwotnie przeznaczone do zagazowania, więc de facto ten eksperyment ratuje myszy, nie zabija)

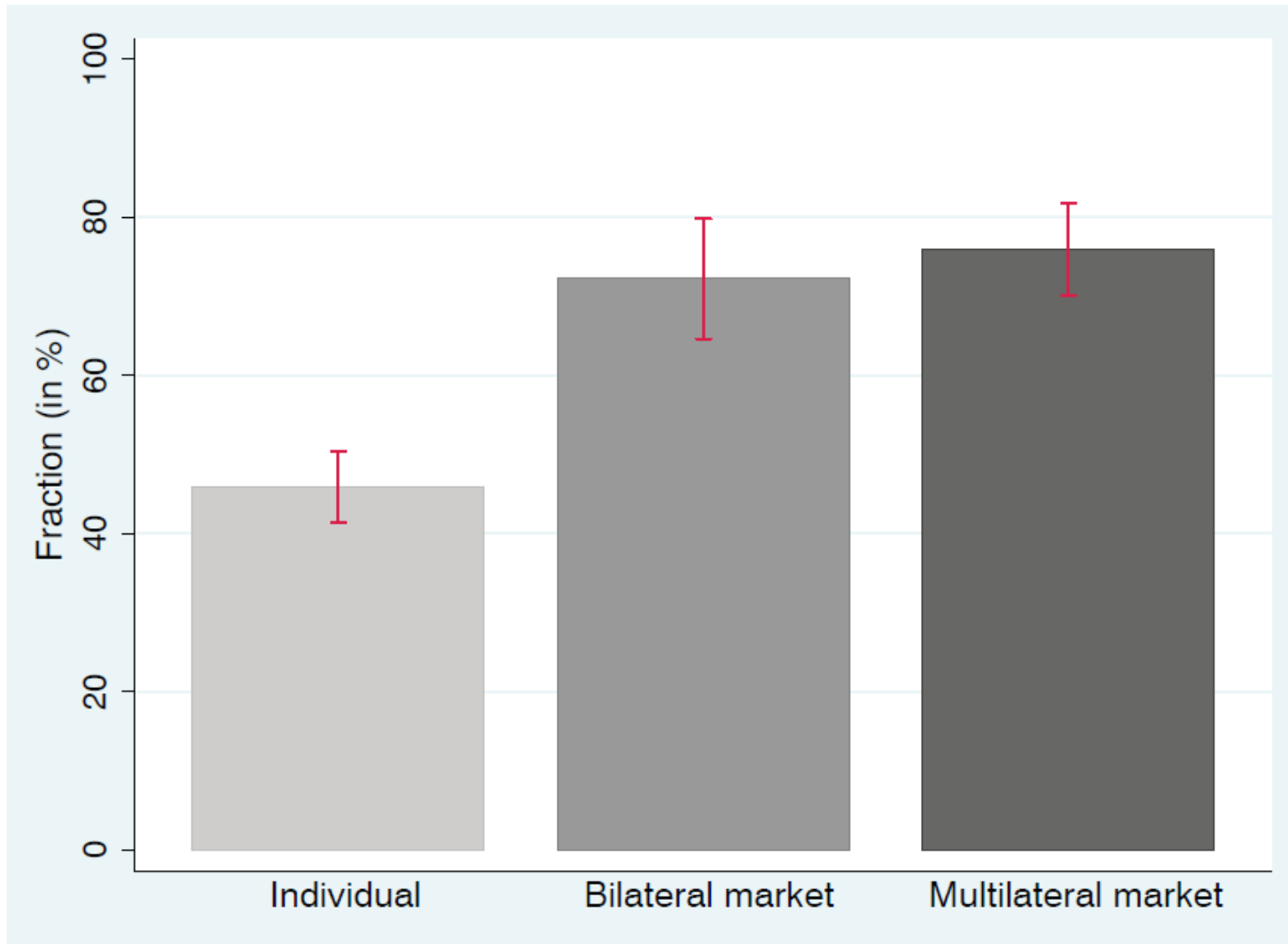
Falk and Szech (2013): Warunki eksperymentalne

1. Wybór indywidualny: 10 euro czy życie myszy?
 2. Dwustronne negocjacje: kupujący proponuje cenę p . Jeśli sprzedający zaakceptuje, dostanie p , kupujący $20-p$, a myszka czapę.
 3. Rynek: siedmiu kupujących, dziewięciu sprzedających, każdy może w dowolnej chwili złożyć ofertę lub przyjąć ofertę z drugiej strony rynku. Konsekwencje handlu jak wyżej.
- (Zastosowania: fair trade, świadomi konsumenci, praca dzieci, praca przymusowa, zanieczyszczenia...)

Rynek (2 i 3 vs. 1) będzie mieć złe skutki dla skrupułów (i gryzoni)

- **Rozłożenie odpowiedzialności**
- **Informacja, że inni są skłonni myszkę ukatrupić**
- **Framing – koncentracja na negocjacjach, konkutowaniu, zyskach**
- **W (3) dodatkowo: jak ja nie sprzedam, to ktoś inny sprzeda**

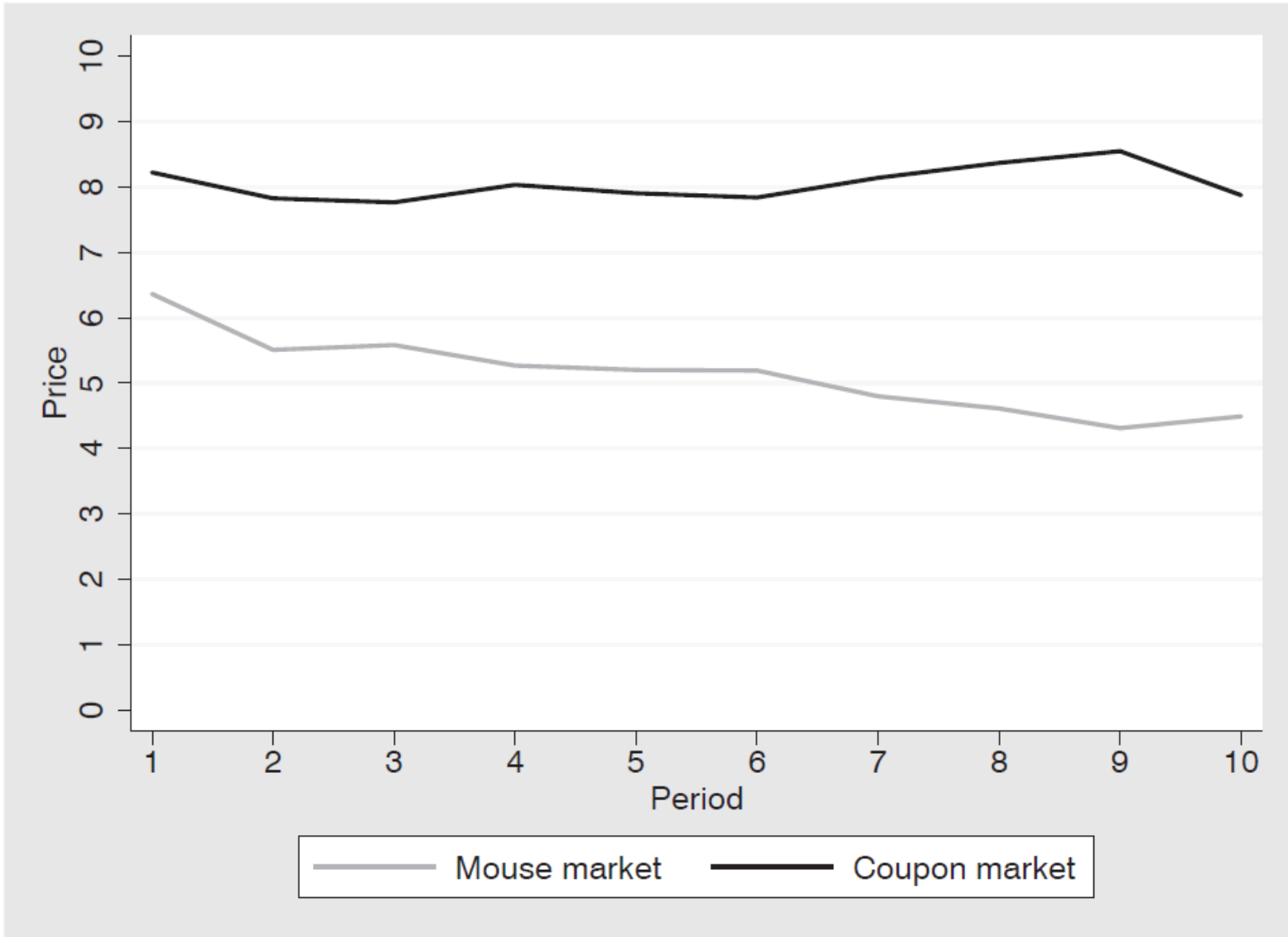
Odsetek skłonnych poświęcić mysz za 10 euro

Dodatkowe warunki eksperymentalne

- *Price list* zamiast *binary choice* w (1) – podobne wyniki
- Wersja konsekwencji etycznych (badany mógł sprzedać bon zakupowy zamiast życia myszki) -- NIE zaobserwowano analogicznego efektu instytucji rynkowej

Ewolucja cen w czasie

Awersja do kłamstwa: rola konsekwencji (Gneezy, 2003)

W warunku „*Deception*” Gracz 1 może wysłać wiadomość „A przyniesie Ci więcej” lub „B przyniesie Ci więcej”

W warunku „*Dictator*” Gracz 1 po prostu wybiera, która opcja zostanie zrealizowana (z wysokim prawdopodobieństwem, równym odsetkowi Graczy 2, którzy postępują zgodnie z wiadomością)

Treatment	Option	Payoff to	
		Player 1	Player 2
1	A	5	6
	B	6	5
2	A	5	15
	B	6	5
3	A	5	15
	B	15	5

Wyniki

Game	Allocations		
	5, 6 versus 6, 5	5, 15 versus 6, 5	5, 15 versus 15, 5
Deception	0.36	0.17	0.52
Dictator	0.66	0.42	0.90

Białe kłamstwa (Erat and Gneezy, 2012)

- Gracz 1 obserwuje rzut kostką i informuje Gracza 2 o wyniku (może kłamać)
- Gracz 2 obstawia wynik rzutu (z braku lepszych pomysłów: zgodny z sygnałem od Gracza 1).
Konsekwencje gdy G2 źle obstawi: [dla Gracza 1, dla Gracza 2]

Table 2 Proportion of Senders Who Lied in Each of the Five Treatments

Białe kłamstwa:
obaj zyskują

Treatment	Fraction of lies
$T[-1, 10]$	33/101 (33%)
$T[1, 10]$	49/101 (49%)
$T[10, 10]$	66/102 (65%)
$T[1, -5]$	38/104 (37%)
$T[10, 0]$	57/109 (52%)

Inne fajne źródła

- Fischbacher, U., & Föllmi-Heusi, F. (2013). Lies in disguise—an experimental study on cheating. *JEEA*
- Gächter, S., & Schulz, J. F. (2016). Intrinsic honesty and the prevalence of rule violations across societies. *Nature*.
- DePaulo, B. M., Kashy, D. A., Kirkendol, S. E., Wyer, M. M., & Epstein, J. A. (1996). Lying in everyday life. *JSPSP*
- Mazar, N., Amir, O., & Ariely, D. (2008). The dishonesty of honest people: A theory of self-concept maintenance. *JMR*
- Ariely, D. (2012). *The (honest) truth about dishonesty*
- <http://thedishonestyproject.com/film/>